

SLOVENIJA.

List 11.

V torek 8. Velkiserpana

1848.

Slovenija izhaja vsaki teden dvakrat, in sicer vsaki torek in petek. Predplačuje se za celo leto v založnici v Ljubljani 7 gold., za polleta 3 gold. in 1/2, za ene kvatre 1 gold. in 45 kr. Za celoletno pošiljanje na dom v Ljubljani se odrajuje še 1/2 gold. Za po pošti pošiljano Slovenijo je celoletno plačilo 8 gold., [polletno 4 gold., za ene kvatre 2 gold.

Razpoloženje deržavniga zbora.

(Iz narodnih novin.)

Teško je doslej z kako gotovostjo spredviditi, kakšni bodo čini in nasledki našiga deržavniga zbora. Mnogotere strani (plati, stranke), iz katerih je sestavljen, se še niso tako odločno razšle, de bi se njih moč očitno pokazala, de bi se za gotovo povedati moglo, ktera stran bode zmagala. Vendar to velja le od čisto politiških reči, zakaj dozdej se še spregledati ne da, k kateri politiški strani narveč zbornikov pristopilo bode, če prav je toliko gotovo, de bodo liberalni (svobodnomislni) vsi sklepi zbora. Kar se vtiče narodnih razmer, imajo že veliko prevago nenemške narodnosti, kar se že iz samiga pogleda na dežele v zboru namestovane viditi more, in ako se vtegnejo vsi Slavjani in Lahi med seboj razumeti zastran vseh svojih skupnih potreb, je gotovo, de bodo na zboru tako večino glasov imeli, ktere nobena moč ne vžuga.

Dozdej pa vendar še niso vsi zborniki pričujoči in tudi dozdejno posvetovanje še ni dalo priložnosti, de bi stranke očitnejši se pokazale. Vendar se že naprej terditi zamore, de se bodo tri poglavitne stranke poskušale za parlamentarno zmago: federalisti, centralisti, in Frankfurtisti. Sicer se misliti ne sme, de vsak zbornik že k eni teh stranek slišati mora, nekteri še z nobeno ne deržijo, drugi jih to več zjediniti. —

Federalisti hočejo spreobrniti Austrio v zvezo (Bund) enako opravičenih deželá, iz katerih se vsaka sebe domá po volji opravlja, in je z drugimi po edini cesarski rodovini združena. K ti strani spadajo Čehi, Polaki, Slovenci iz Štajerja in Krajaskiga i. t. d., Lahi in pa prvi svobodomislni Nemci in ni dvombe, de bi k ti strani tudi mnogo drugih Nemcov pristopilo, ko bi vidili, de se tem nenemškim narodam le po zvezi (federaciji) zadostiti zamore.

Centralisti so dvojne različne baže: prvo bi imenovali bürokratiško-officialno, ki v resnici družiga nočejo, kakor dozdejno mašino austrijskiga cesarstva malo popraviti, vso moč pa v Dunaju ohraniti, in deželam le toliko samostalnosti privošiti, kolikor jim ravno dati morajo. K ti strani sliši ko vodja grof Stadion iz Galicie, g. L. Neumann z rusinskimi seljaki, in pa vsi Nemci, ki se „Schwarzgelbe“ (černorumenjaki) imenujejo. Druga je stranka krivih centralistov (t. j. skritih frankfurtistov), ki hočejo clo imena dozdejnih deželá, kakor Čehi, Morava i. t. d. vničiti, celo Austrio le na okraje okroge (departemente) brez obzira na zgodopisno razdeljenje razdrobiti, vse gubernije odpraviti, de bi vse kresije na ravnost in brezposredno pod ministerstvam stale in de bi tako naglo vsi se ponemčili. To je misel našiga perviga neprijatla gosp. Löhnera, poslanca iz Žatce, in nekterih družih protislavjanskih pihavcov. Ti tako silijo in ženejo, de bi Polaki in Rusini iz dunajskiga zbora odšli in sami za se doma si zbor napravili, gotovo le za to, de bi potem na Dunaju moč Slavjanov zlomjena ne mogla zmagati kanibalsko pihanje g. Löhnera in njegovih pajdašev.

Frankfurtisti so tudi dvojniga plemena; pravi, kteri se popolnoma podvreči mislijo zboru Frankfurtskimu, tako de bi austrijsko cesarstvo kar minilo in le kos in provinca bilo ve-

likiga Nemstva. Proti tem vendar vsi Nenemci se postaviti morajo. Mirni Frankfurtisti, ki so le nekiga prijateljskiga zvezanja z Nemci željni, samostalnost in veličanstvo Austrie pa ohraniti hočejo, ne najdejo nobeniga odpora. Stran narsilniših Frankfurtistov je pa tu v zboru tako mala, de komej 40 udov imeti zamore.

Zbornica sama je razdeljena na 8 verstá stolov, iz katerih je sledna versta od druge po prehodni uličici ločena. Zborniki ne sedijo v tem redu ko v Parizu, de bi se iz sedeža na politiško misel soditi moglo. Na čez se zamore reči, de so nar bolj desno versto in drugo za njo zasedli Čehi in Polaki, zraven njih v desnim središu (centrum) eno versto rusinski in polski kmetje in med njimi tudi spisatelj te razlage (Havel Borovski); dve dolgi verstí v centrum imajo mirni Nemci, zvnaj prenapetih Čehonemcov, toko imenovanih protestantov, ki so mesta leviga središa odz gorej posedli in od ondod viharno na desno stran pihajo. Nar bolj levo stran imajo skorej sami Polaki, razun nekterih radikalnih Nemcov, druga levica je pa zlo zmešana.

Pervo delo deržavniga zbora.

Deržavni zbor, zdaj na Dunaju zbran, ima silo veliko nalogo. Njegova naloga je, napraviti iz Austrie deržavo zjedinjeno, zvnaj in znotraj močno in silno. Težavnost, ta konec doseči, je nezmerna. Austria obstoji iz živlev oestro razločnih. Med njimi sta dva, ki sta doslej nad drugimi gospodarila, desiravno nista narvečiga števila — narod nemški in narod madžarski. Po gospodarstvu teh dveh narodov se je razdelilo celo austrijsko cesarstvo na dva pod eno vladarsko osebo združena, sicer pa v sami podlagi deržavne osnove popolno različna dela. Samo v eni reči sta si bila oba enaka: namreč v tem, de nista zraven sebe terpela nobeniga družiga sebi enakiga naroda, temuč gledala vse si pod-se spraviti in si pripodobiti. V obeh narodih, nemškim in madžarskim viditi je veliko hlepenje po zjedinenju vseh drugoplemenih narodov v eni sredi in eni podobi. Oba sta si vzela svoj jezik za sredstvo (pomoglej) pri izpeljavi svojiga namena. Ogrí so ga z močjo in strahom vpeljávali, kjer so ga imeti hteli, in ker so imeli v svojih rokah zakonodajavno oblast, so se je poslužili, de so svoje nasilje z postavo posvečevali, in mu nekakšno podobo pravice pred svetam dajali, ne spomnivši se, de je dana (positiva) postava, prirojenim praviceam protivna, narveči krivica, in de pri razsodbi zastran prirojenih pravíc bodi si posameznih ljudí, ali pa celih narodov, večina (Mehrheit) nikdar postav dajati ne more, in de je tam treba edinomislnosti vsih, katerih pravice ta razsodba zadene.

Nemški jezik je imel na svoji strani ložeji pot. Njega je to narbolj deržalo, de je bil orodje, z katerim je samovlada vse na sredo vlekla. Priprave in pripomočki, de se je nemški jezik vzdignil; so se godili dolgo časa in brez težav. Zakaj druge (ostale) narodnosti so jele hirati od začetka tridesetletne vojske, od kadar se ravno njega povzdiga v slavjanskih deželah šteje, v ti meri, v kteri se je nemška povišavala.

Nemški jezik, nemško izobraženje jim je bilo tako blizo, tako pristopno, de so brez od-

pora, dragovoljno mu pridavali to, kar mu je iz lastniga vira, iz lastne sile več ali manj pomankavalo, dokler niso na zadne tako dalje prišle, de so, sami sebi ptujci, popolnoma ptujimu živlu se vdali.

Ti narodi so bili sploh slavjanskiga plemena, zakaj Lahe sem šteti ne moremo, ker so vendar v narodnim oziru sami svoji ostali. Slavjani, zgubivši vse pravice narodnosti, desiravno jih je veliko več na številu bilo, so mogli vendar v celi deržavi gospodarsko voljo drugih poslušati, in kar je še več, niso smeli za to skerbeti, kar je slednimu narodu nar dražši, brez kteriga narod ni, za jezik in narodnost. Zaveržen je bil, in bolj ali manj preganjan vsakteri, ki je derznil vzdigniti v imenu svojiga naroda glas proti gospodarstvu drugih. Vendar so se Slavjani zdvigali čedalje bolj, sveta njih reč jim je serčnost dajala.

Od časa letašniga Sušca so se pa oglasili krepkejši, ter so tirjali tako dolgo zadržane, z drugimi enake pravice.

Vendar tudi zdaj, ko je upanje bilo, de bodo visoke besede Lamartina: „Svoboda, enakost in bratstvo“ med vsemi narodi najradovoljniji pomoč najšli, so se jeli Nemci in Madžari vpirati za svojo gospodarstvo (verhnost) nad dozdej ponižanimi narodi. Zdaj je prišlo na dan, de so austrijsko deržavo dozdej le kerhke vezi stare politike vezale, in de ste njeni dve polovici v resnici dve deržavi.

Nemci so najšli kmalo podporo v velikim gibanju Nemcov zastran edinosti, ter se niso bali očitno razglasiti, de pristopijo k ti novi družbi, ki se roditi ima, ter so deržali raztopljenje svoje polovice v Nemcih za gotovo reč.

Madžari pa, ko so vidili, kam Nemci mislijo, se niso pomislili, zopet po svoji navadni cesti, postavi, izreči popolno samostalnost svoje polovice.

Po celim Ogerskim so oznanili naglo sodbo zoper tiste, ki se niso teli vklanjati madžarskimu bogu; z Hervati in Slavonci so imeli kratko delo, odvzeli so jim domače (municipalne) pravice, rekoč, de odslej razpada ogerska deržava na županije (Comitate), edini vladi podveržene, so zmogli ravno tako združenje Erdelja (Sedmigraškiga), in so tirjali tudi Galicio in Dalmacio. Madžarska deržava zraven nemškiga cesarstva je bil njih konec.

Tu pa povstanejo Slavjani na obeh straneh. Ena kri in en jezik so približali zopet te zdavno oddaljene brate, in enake potrebe, k slogi in združenju.

Storiti zavezo narodov slavjanskih pod austrijsko vlado stoječih v dosego in brambo prirojenih pravíc, in zrušenje madžarsko-nemškiga gospodarstva, in vpeljavo popolne enakosti vseh: to je bila misel, ki je naenkrat v vseh Slavjanih se vzbudila. Z združenimi močmi so teli obvarovati Austrio pred razcepam na dve deržavi, pred poginam. In politika slavjanska je bila in je edina, po kteri se Austria obderžati zamore. Zveza Slavjanov v Austrii je edino sredstvo, s kterim se nemškemu in madžarskimu trudenju, Austrio raztergati, zamore v okom priti in obderžati Austrio ko eno deržavo, eno močno veliko telo v prid Evrope in celiga človeštva. Prirojena vez Austrie je Slavjan.

Pripraviti takšno zvezo in ž njo ohraniti Austrio je bila naloga, je bil namen in konec

slavjanskiga zbiranja v Pragi. Dobro sta čutila to oba druga naroda, ter se nista pomislila dolgo, temuč sta skušala s vso močjo in vsemi sredstvi zkaziti namen in delavnost tega shoda eni s natočevanjem in obrekovanjem Slavjanov pred svetom, drugi s skrivnim podpihovanjem in podkopavanjem. Dobro sta vedila in čutila de, ako se zgodi zveza austrijskih Slavjanov, njuni sebični nameni razpadejo; vidila sta, de slavjanska zveza bi to v celosti obdržala, kar sta si razcepiti namenila.

Slavjanski shod je bil pretergan: Zveza Slavjanov se v njem ni izpolnila. Vendar se z tem slavjanska idea ni zgubila, zakaj ona ni toliko slavjanska, temuč tudi austrijska.

Kar slavjanski shod ni doveršal, mora doveršiti državni zbor.

Deržavni zbor mora izreči pravilo (načelo) slavjanskiga shoda: Enakost, bratovšina in svoboda narodov.

On mora gledati, de se polovici cesarstva v njem namestovani tako deržavno vodilo da, de se njega tudi druga polovica poprijeti zamore.

To vodilo (Grundsatz), izrečeno na slavjanskim shodu, je bolj razložil razglas naroda hervaško-slavjanskiga, kteriga morajo ne le vsi Slavjani ampak vsi za Austrijo dobro misleči narodi za svoj razglas prejeti.

To vodilo je: „Za reči, ki se cele deržave vtičejo, hočemo en skupni iz vseh austrijskih deželá za to sestavljen zbor, z skupnim temu zboru odgovornim ministerstvom, kterimu bi samo v imenovanih rečeh vsak narod enako podvržen bil; v rečeh domačih pa naj bode vsaka dežela neodvisna od tega zbora in ministerstva, naj ima svoj lastni zbor, z vlado temu zboru odgovorno, in naj se sama oskerbuje in vravnava.“

Le na ti podlagi bo moč vsem narodom austrijskim stopiti v družtvo in edinstvo, le na ti podlagi bode mogoče ustanoviti deržavo, ki bo za vse narode in narodnosti enako skerbela, in pa terdno in močno telo napravila. Le po ti poti postane austrijsko cesarstvo to, za kar ga je previdnost božja v sredo Evrope postavila, na mesto, v kterim se evropejsko človeštvo v vseh svojih plemenih zadeva in dotikva, in le po ti poti bo mogoče izpolniti njega poklic: razširiti razsvetljenje evropejske omikanosti in svobode čez izhod in jug in pomiriti iztok z zapadom.

Pervo delo deržavniga zbora je zjediniti se za stran tega vodila. Kadar bo ta podlaga položena bo še le moč čez te druge reči se posvetovati. (Pražke noviny.)

Austrijsko Cesarstvo.

Dunaj.

Seja deržavniga zbora 1. t. m. So bile prebrane imena tistih zbornikov, ki so izvoljeni v ustavni odbor, t. j. odbor, ki ima načert ustave za austrijsko cesarstvo zložiti in izdelati. Iz vsakiga okroga deželnega poglavarstva so trije zborniki izbrani in sicer: za doljno Austrijo: Fischhof, Violand, Goldmark; za gorno Austrijo: Fischer, Lasser, Vacano; za Galicijo: Jachimovič, Sierakovski, Smolka; za Moravo in Silezijo: Hein, Kajet. Meier, Feifalek; za Česko: Palacky, Pinkas, Rieger; za Štajersko: Miklošič, Krainc, Cavalcabo; za Krajnsko in Koroško: Kaučič, Šol, Ambrož; za Primorje: Gobbi, Madonizza, Goriup; za Tirol: Turko, Fretschner, Ratz. Dalmatinski poslanci še niso prišli.

Na to so se nekte prasanja ministram stavile, in po tem se je zbor nadalje čez opravilni zbor posvetoval. —

Kar sestavo imenovaniga ustavniga odbora (Verfassungs-Ausschuss) zadene, se vendar Slavjani tolažiti moremo, de je mnogo visokoučenih in rodoljubnih Slavjanov vanj vzeto. Težko je treba našim Slovenskim poročnikom, ki bodo načert naše ustave zlagali, še naših željá ponavljati. Oni jih že poznajo.

Pervo je, naj branijo samostalnost Austrie zoper tisti novi Frankobrodski „Reichsministerium“; drugo naj varujejo samostalnost in lastno opravištvó austrijskih posameznih deželá (Provinzen); se ve, de to deželno opravištvó ne sme tako dalječ segati, de bi celo cesarstvo na svoji moči in veljavnosti kaj terpelo; — naj gledajo tedej, de se Austria ne razdrobi na same male okraje ali kresije, ker bi to k gotovému pónemčenju peljalo. Ako bi tedej Austria, kar želimo, postala združena deržava, sestavljena iz več deželá, ktere bi vse enako središnemu ministerstvu podvržene bile v občnih, splošnih zadevah; v domačih rečeh pa se same z lastnim deželnim zborom oskerbovale, je tretja in silno važna prošnja, de naj se te dežele ne napravijo po starim razdeljenju, temoč po različnih narodnostih; de naj se tedej vsi Slovenci združimo v eno telo. Ne poznamo veči nesreče in nevarnosti za Slovence, kakor bi ta bila, de bi se tako imenovanim „deutsche Erbprovinzen“, to je nemškemu Korolantu in Štajerju in Estrajhu in njih deželnimu zboru pritaknili. Slovenski poslanci! mi se na Vas terdno zanašamo! —

K. 5. t. m. Vesele novice iz Laškiga napolnijo vsakiga praviga Austrijana z nekakim ponosom, ga vterdijo v ti misli, de je še Austria velika in mogočna, in mu upanje dajo, de bode še močnejši in slavniši. Z velikim veseljem za res mora vsak pošten Austrijan junaške dela austrijske armade zaslišati in sprejeti; vendar se slavni izidi njene hrabrosti povsod po vrednosti ne cenijo. Žalostno je, de se za vsako malo reč, ki po Nemškim diši, berž pojedine (imenovane Festessen), in druge slavnosti napravljajo, za naše hrabre vojsake se pa malo kdo zmeni, in še le jutri bode v ta namen tukajšni garnizon (posadka) na povelje bojniga ministra Te Deum imel na trati „Glacis“; koliko se bode pa narodova straža in mestjanstvo vdeležilo, še ni znano. Udje deržavniga zbora bodo skupej prišli. — Žalostno je, de se naša velika, močna Austria v svojim poglavitnim mestu tako malo čisla. Vendar to niso Dunajčani, ki nad Austrijo obupajo; ostrašeni in v skerbih za tega voljo, ker obertnost in kupčija tako pada in zastaja, in strahljivo pričakovaje izid deržavniga zbora in Cesarju v Inšpruk poslaniga odborstva, oni molčijo, — in prepusté besedovanje in kričanje Judam in nekim nemškim zejavcam. — Nemška kokarda, prvi v djanju pokazani nasledik nemške edinosti, ki se je imela 6. dan tega m. austrijski vojašnji dati, ostane za zdaj v veliko nezadovoljnost Nemcov še unkráj austrijske meje; ona bi težko nemškim vojakom po volji bila, kaj pa še Slavjanam. V deržavnim zboru se vtegne še le po končanju opravilniga reda kaj imenitnejšiga začeti. Odbor ki ima načert austrijske ustave zložiti, se je že dela lotil in je iz svoje srede odbor treh oseb izbral, ki bode prvi obris napravil; ti možje so: Palacky, Smolka in Goldmark; zadniga, ako ravno dobro vedó, de nima potrebnih lastnost, so izvoljili tisti gg. poslanci, ki so iz same hvaležnosti do Dunajčanov vse toriti in tudi v ozko, ožji ali narožji zvezo z Nemci, kakor bi Dunajčanam ravno po godu bilo, brez pomislika privoljiti pripravljani (!). Palacky in Smolka, kakor tudi veči del celiga odbora, v kterim 5 Slovincov imamo, so federalisti (t. j. hočejo Austrijo, ko združeno, zvezno deržavo), in radi bi bili na mestu Goldmarka umniga moža terdnih misel vidili, ki je že svojo vrednost spričal. Velike so zasluge Dunajčanov za svobodo, ta je gotova, vendar tudi hvaležnost, kakor vsaka reč, mora svoje meje imeti. Zbrati bi se mogli taki možje, ki skupni domovini pomagati zamorejo in hočejo. Slovenski poslanci! ne pozabite nigdar na to, de Vam more pred vsem blagor slovenskiga naroda, čigar namestniki ste, pri sercu biti, in še le za njim hvaležnost!

Slovenske dežele.

Iz Ptujá dne 3. Velkiserpana. *) Nič se den denešnji bolj ne spreminja kakor politiške misli. Denes (posebno politiški neomikana versta ljudi) edno hvalimo, zjutra se spet zaverže. Takim ljudem so politiški listi in novine edino pravilo, je njihova barva žoltočerna, so oni tude, je modrorudeča, — hitro jim se prikupi. Taka je ravno v našem mestu. Vendar nečem ino nisem mislil s tem reči, da bi to nečast bila popraviti svoje politiško mnenje, varuj Bog; več nam je to svetli dokaz, da resnica in pravica zadnjič le prekerčita si gladko pot. 25. Julia potuval je Nj. Excel. ban Horvatski baron Jelačić skoz naše mesto u Dunaj zavoljo pomirenja s Madžari. Nismo ga po licu pred poznali, vendar, ker je ga nekdo ovadil, zbere se kmalo dosti ljudi na pošti, da vidijo junaka naših dnevov, branitelja Slavjanstva; kakor ga duše slavjanske obožavajo, — da vidijo puntara, kakor ga njegovi in njegovega prizadevanja, — njegovih svetih reči neprijatelji imenujejo. Ker so se konji spreminjali ino Njih. Exc. ban u zlatem Jelenu si zajutreka vzel, tako smo imeli perložnost ga spregledovati od glave do pet. Iz lica je vsaki nekaj druga mu bral, eden junaštvo drugi dobroto, oči so kazale nalušenje, visoko čelo velike misli. Če ravno so se pred nekimi dnevi vse sorte razsodi storili čez njega in njegovo djanje, tako je vendar njegova osobnost (Persönlichkeit) nekakšno zabajavno ino očaravno moč izkazala, ino če ravno ne politiških mnenj prevernila, vendar nevgodne poprejšne vkročala. Ne morem, da bi Vam nebi mimogredeč edne anekdote o njem povedal. Gostivnik in posestnik gostivnice Zlatega Jelena, kteri Njih. Excel. ni hitro spoznal, ali po berkih ino jeziku si mislil, da so to gospoda iz Hervatske, se k svetlimu banu perbliža, ino v svoji biederben deutschen Einfalt vprašati ga začne: Sēi seyn's nicht aus Kroboten. Ban. Ja. Ošt. Sēi, was gibts denn neugs unten? Ban. Nichts von Belang, warum fragen Sie? Oštir (kerčmar). Ja, weil wir vor den Kroboten uns fürchten, wenn die Ungarn und die Kroboten sich pocken werden, wir seynma auf der Graniz. Ban. Wird zu Nichts kommen. — Po tem se Njih. Exc. odpelja dalje. Kako so ga v Dunaji sprijeli, znate, tudi mi smo v naše mesto hitro zezvedli. Skoro začne drugi duh se razširiti, ino slovenski domorodci našega mesta so slavjansko reč že očitno smeli hvaliti v nemškem (!) Ptujú. DrugEGA Velkiserpana raznese se glas, da po poldne ob dvema s pošto pride svetli ban. GG. oficirje garnizona (Kinskovega regimenta, ino 9tega bataljona lovcov) pogovorijo se hitro po izgledu svojih dunajskih bratov ga slavno pozdraviti. To zezve narodna straža, tudi ona vtakne se v uniform, ino blizo 30 gardistov se postavi na tergu sv. Floriana ino ga s pozdravom počaka. Okoli 3. ure se v generalskim uniformi pripelja, od strane oficirrov ino gardistov lepo pozdravljen stopi iz kočie ino pregovori sledeče važne besede v nemškem jeziku:

„Veseli me, da mi povsod se toliko pazljivosti skaže, ne samo od strane slavnega vojaštva, temoč tudi od strane narodne straže. Kaj mene, kaj mojo osebo zadene, si jaz tega nezasluzim, ker še neimam nobenih zaslug, ali jaz imam dobro voljo si jih zadobiti. Jaz čem mogočno slobodno Austrijo. Kaj jaz počinjám za to véta očitnost in javnost. Nekteri listi me omrazujejo, ko da bi jaz bil od stranke reaktionerov. To je golo nepošteno ognušenje. Vsigdar sem s besedo ino z djanjem se za slobodo bojeval, ino od pomoči bil nemočnim ino slabim, proti mogočnim, ino silnim. Jaz sem za slobodo, pa tudi preklinjam vsako slobodo, ktera je brez redi ino poštenja. Mi (obervniši se k oficirjem ino gardistam) pa smo reprezentanti redi ino pošte-

*) Častitiga gospoda dopisatelja lepo prosimo, de bi nas s svojimi dopisi večkrat razveselil in počastil.

nja. Najšel sem v Dunaji dosti simpatie, če ravno sem vedil, da posredovanje ino pomirenje ne bode do oželjenega konca peljalo. Jaz sem tudi Voger, v koliko Horvatje tudi pod sv. ogersko krono slišijo, ali to ne gre, da bi samo madžarski narod in ministerium madžarov čez Oggersko vladal. Jaz čem enakopravnost za vse narode pod ogersko krono. Moja gospoda: Jaz Vam še enkrat povem, jaz čem mogočno svobodno Austrijo, jaz čem da Austria obderži dinastio (rodbino) Habsburg-Lorensko. V serce me je bolelo, ko sem undni na Dunaju pričal bil, kako so neki predvoditelji dunajskih delavcov govore imeli, kateri so celo posvečeno osobo njihovega Veličanstva našega predobrega Cesarja gerdno ino nepošteno oskrnili. Jaz sem v Austrijskim domu rojen, moj oca tudi, ino če je nam dobro šlo v njem, kedar še je tema bila, zakaj bi nam nebi še zdaj bolje šlo, kedar je svitloba nastala. To so moje misli. Za te bojujem, ino kateri ni z menoj, ta je proti meni.—Trikratni gromoviti živio mu pokaže, da smo ga razumeli, ino ga oljubili.—Eno posebno še morem opomnenuti. Nazočnim (pričijočim) oficirjem je svetli ban rekel: „Velika čast za Vas, da ste pri takšnem slavem in hrabrem regimentu, ko je slovenski regiment Kinski. Jaz bi že davno 30,000 svojih junaških Horvatov v Italio očetu Radeckemu peljal, da bi potrebno ne bilo domače meje ovarvati.“—In res slovenski regiment Kinski se nese, ko junaki starih časov. Slovenci po štajerju, pošlimo njim zahvalno addresso (zahvalnico) v slovenskem jeziku! Povejmo njim, kako jih posebno mi njihovi brati ljubimo. Povejmo njim, kako tudi mi se bojujemo za svojo narodnost, povejmo njim, da če ravno zato malo ali pa nikakšne plače ino priznanja ne dobimo, ker smo zvesti, ino da naši sini drago kri prelivajo za Cesarja, vendar ne obupamo, vendar nismo maloserčni, povejmo njim, da naj se deržijo vedno ko slovenski junaki vredni svoje kervi ino svojega slavnega imena!—

D—n.

Iz Štajarskiga. Ker se vse budi, zakaj bi mi še spali? tako pravijo prebrisani Dravjančani. Naši hervaški brati se serčno in viteško potegujejo za prirojene, pa po Madjarjih zatrete pravice: za narodnost, za svobodo ino s tem sklenjene nebrojne hasni. Tudi mi se moramo za svoje potegniti! Celjske slovenske novine in Slovenija se rade bero; drugi dokaz prerorenja dravjanskih Slovencev je tudi to, da je g. Pichler gostivničar in lastnik v Polčanah slavnjansko trojnobarvno bandero razvil.—Sklenjeno je bilo v imenovani gostivnici 30. Maliserpana slovenski shod deržati, veliko izkrenih rodoljubov od Celjske in Mariborske strani je zares došlo, kateri so važnost takega zbiraljša sprevidili. Ker je pa namen imenovaniga zbora tudi tej, da bi poslanik te okolice kmetom dokazal, kaj da se na Bečkem zboru gledé njih davkov in pa Slovensine rabi, poslanik pa pred 15. Velikiserpanom dojtí nemore, zatorej je spomenjen shod na 15. dan Velikoserpana preložen. Povabile bodo o svojem času razposlane; g. Dr. Kočevar, slavni rodoljub je izvoljen predsednik. Bog daj svoj blagoslov! Rodoljubi se pa naj marljivo snidejo! Tej hvale vredni duh pa ne vlada le po dravjanski dolini. Koliko sim bil osrečen po tako imenovanom Kranju potovati, n. p. po fari sv. Petra, sv. Eme, Zibike Prevorja i. t. d. morem pred vsem Slavjanstvom izpovedati; blagor Slovenii, ki ima take podpornike Slovenstva v svojem krilu. Da se tudi po tih krajih, posebno med pisarničtvam še nemškutarji ali Nemeoni najdejo, je gotovo, ali zadnja ura njim je že odbila; le dve poti ste njim odperte, se spokoriti, ali jo pa potegniti. Take so okolnosti v naši Slovenii, zatorej si še svobodno zapojemo: Še Slovenija ni zgubljena! Vendar, Slovenci! edinost vladaj med nami, stran s starimi malopriddnimi prepiri, bodi si zavoljo čerk, ali zastran maliga razločka v narečju in potezvanju besedi, ali za kaj drugiga takiga! Kdor pravi: jaz

ljubim Slovenijo čez vse, in se pa zavoljo tako nečimernih reči v sedajni imenitni in nevarnosti polni dobi v prepire z svojimi slovenskimi brati spuša, — to je lažnjivec — ne domorodec!

J. F.

Štajarsko.

Iz Gradca. Pervi dan Velikiserpana je bil za nas Slavjane v Gradcu poln veselja in radosti. Sponočnim vozovlakam se je preslavni gospod in ban J. Jelačić iz Dunaja pripeljal. Glas od njegovega dohoda je skoro hitrej mesto prešinił ko blesk široko nebó. Silno nam zaigra serce; vse si želi viditi sl. bana. Pred „Slonam“ v kateri oštariji si je stan vzela, se množi ljudstvo. Že ob 8 uri perhiti deželški poglavar grof Wikenburg ino ob 10. vsi višji bojniški častnici visokiga gosta počastiti; za njimi odborstvo Slovenije. Blizo poldne si gre g. ban Joaneum pregledvat, spremljen od deželškiga poglavara. Množina ljudi se zide v dvoriši, želno čaka, ino pozdravi bana s trojim preserčnim: živio! živio, hoch—vivat! Ganjen s toliki izrazi serčne vdanosti pregovori g. ban: Očitni dokazi vaše mile priverženosti dragi prijatelji! me globoko ganejo, ali jaz čutim de še nje ne zaslužim, mislim pa, de jo bom zaslužil; zakaj silno želim, de bi Austria, v kateri mi je dobro bilo, za naprej zložna, močna, ino svobodna obstala—in za to si čem perzadevati do zadnje srage kervi. Pomagajte mi v domorodnim trudu. Lepo vas zahvalim. Z Bogam.

Svečer mu je mestjanstvo muziko napravilo. Ob 9. uri čeka že pri „Slonu“ soldaška banda, velitelj narodne straže z mnogobrojnimi častniki ino brevštevilno ljudstvo. Okoli 10. ure se pripelja domu. Gromoviti: živio! živio ga spet pozdravi. Oficiri narodne straže ga spet spremijo v hišo; prijazno njim s svojim milim krepkim glasom govori, ino svoj namen razlaga. Radosno vpitje: Živio! Vivat! mu večkrat besedo preseka. Znotrajnjemu vpitju pridruži zvonajno ljudstvo svoj tisučoglasni: živio, da se daleč po stenovji hrum odbija. Na to se pokaže svetli ban na mostovžu in vse serčno pozdravlja, ino sebe ino svoje Horvate našim bratovskem spominu priporoči. Še en čisto nemški glas mu zavpije: Hoch der Erhalter Oesterreichs. Med tem ukanjem je banda veselo zvirala. Nam Slavjanom so serca radosti kipele. Takšiga veselja smo si v nemškem Gradcu ne mislili doživeti. Pa tudi vsi svojem cesarju verni Nemci so se radovali gledati mili obraz vitežkiga moža, ki se na Avstrijskem nebi ko jasna danica sveti ino za obstoj deržave dovelj moči ino kreposti v sebi hrani.—Z jutra odide po železnici v Zagreb. Netrojnih domačih živio! se mu da za slovo na srečen pot. Naše preserčne žele so ž njim, ki je naša krasna zvezda ino lepa nada.“

Z.

Hervaška in slavonska dežela.

Iz Zagreba 27. pret. m. Skerb naša je združenje kraljestva hervaško-slavonskiga z vojvodovino serbsko. Boj se je pri Serbih veliko pred začel, kakor pri Hervatih, kateri ga še smiram, akoravno težko čakajo. Na zboru je bilo obljubljeno, Serbe s vsem, tedej zlasti z vojaško močjo podpirati, zatorej bi se bil imel na gorenji strani ravno takrat boj pričeti, de bi cela madžarska moč ne bila nad Serbi. Ali pomirenje na Dunaju je našo armado zadržalo. To ne more biti Serbam po volji, zato se med njimi govori, de se v Zagrebu le posvetvajo, „živio“ kričijo, bandere iz oken kažejo, in pa slavnjanske trojnobarvne znamenja na suknjo si pripenjajo. „Tudi tri tisuč lakti tacih trakov vas ne osvobodí“, je rekel Vučić, serbski vodja, ko je iz Beligrada čez Donovo prišel in potegnivši handžar (nož) je dodal, „ali to je vaša svoboda!“ — (Narod. nov.)

— 28. pret. m. Včeraj smo spet pozdravili en bataljon Likanskiga regimenta, ki je že danas pred sončnim izhodom naprej na madžarski kordon odšel. Lički regiment ima nar več možov gorostasnih (velikanov), in njih je za res strah gledati. Veliko dobrovoljcov je tudi med njimi od 15—17 let. Nihče ne more zapopasti, odkod se toliko ljudi vzame. In čudo prečudo, ako se pride v granico, se ne najde nobena prava vas. „Kaj živé ti ljudji kje pod zemljo?“ začudjen pobaram. — V ti armadi sta se z čudnim načinom zjediniła vojaško junaštvo — in čisto ljudska ljubeznjiva prijaznost. Graničarja življenje je boj od detinstva do poslednjiga zdiha, boj z pomanjkan-

jem in neprijatelj; v orožju hodi, v orožju spi, moglo bi se misliti, de je iz kamna zdelan, z železam napasen in z kervjo napojen. Ali ko bi vidili njih nedolžne veselice, slišali njih šaljive pogovore, njih pesme in plese, za res ne spoznali bi v tem detinskim obnašanju nobeniga vojsaka. Dostokrat se mi je že prigodilo, de me je kdo na ulici zadržel, deržečiga česke novice: „Molim, gospodine, što ima novoga u našoj domovini?“ Veselje je z njih dostojniki (oficirji) biti, to je s temi, ki niso švabi, kakor oni pravijo, temoč domorodci. To so junaki (vitezji) od glave do pete in rodoljubi do posledne kaplje kervi. Oni so Slavjani ali kakor je dan današni v navadi: Pan-slavisti. Graničarski oficir vam bo od svojih momkov (fantov) tako rad povedal, kakor oca od svojih otrok, saj on tudi do njih stoji v neki patriarhalni razmeri. S kakim dopadjenjem mi je večerj popisaval nek oficir zadržanje in sege svojih Ličanov. „Mi nimamo obene sužne (rabske) subordinacije v armadi, nobeniga lizanja; prosti graničar nam ne pravi drugače kot gospodine, ti! in ko se od njega ločimo ne reče družiga ko vala! (hvala) in s Bogom! Ali njegovo prijateljstvo in detinska ljubezen nam je prijetniši od sužniga strahu. Graničar ne zna dosti o rodoljubju govoriti, vendar je ono povsod ž njim kakor handžar, in kdor ne umi se ž njim razgovarjati, ta je sploh švaba.“

Madžari imajo dnarjev za vojsko, mi imamo pa vojake! Vsi sinovi ene mile domovine. Što radi naša bratja tamo? tako praša eden po drugimu; in ako ga še spomnete na to, kaj žene i děca naša — ste tem že celi njegovi svet obsegli, celi okrog njegovih občutkov in misel, celo življenje, in njegovo govorenje vam po pelo ko gladka pesem, za to kër ste vzeli pravi akkord, vdarivši na strune njegoviga serca.

Graničar je hraber bojovnik, zraven pa nepokvaren človek. Graničar je čista kri slavjanska. — Wilem Dušan. (Narod. nov.)

Galicija in Vladimira.

Časopis „Gazeta Narodova“ je začela lastno rubriko pod imenom: „Galeria uradnikov galiških“, v kateri vse slavne čine galiških birokratov za večnost ohrani. Tudi pri nas bi to ne bilo od škode. (Národní noviny.)

Lombardsko-beneško kraljestvo.

Po novicah od bojniga ministra iz Laškiga prijelih je sovražni kralj po noči 30. d. pret. m. mesto Cremona zapustil in se poleg terjnave Pizzighettone čez reko Adda potegnul. Č. kr. armada je v jutro dne 31. po lastnih poslancih v Cremono povabljena bila. Najšla je notar 5 štukov in dosti živeža. Maršal Radecky je eno brigado v mestu pustil in potem naprej proti reki Adda marsiral. Povsod so mu kmetje naproti prišli z veselim ukanjem: „naši odrešeniki“. —

Ptuje dežele.

Poznansko.

Poznane dne 16. Maliserp. Včeraj sta prišla k nam iz Berlina dva komisarja kraljeva, de bi se sama prepričala o nasilju in krivicah, ki so se godile v naši deželi. Ta gospoda prideta od vlade tudi za to, de bi, preden pride komisija od deržavniga zbora poslana, vse pripravljeno in vterjeno bilo. Iz teh in drugih reči zamoremo soditi, de komisija najde zdaj vse v narlepšim redu — to de v narlepšim redu za kteriga družiga, težko pa za nas. — Ako se sami za se poganjali ne bomo, ako sami na se pozabimo, nas pozabi tudi svet in Bog! Vsak naj se spomne dobro, de bo potreba dokazov in prič za vse, de bode protivna stran vse skušala in storila, de bi si umila roke v nedolžnosti in nas zopet očernila ko ljudojedce; de bo to, kar se je zgodilo od strane vojakov, uradnikov ali pa nemških kolonistov (naselnikov), popisano ko zernce peskovo, naši (Polakov) grehi porasejo pa ko piramide ali Tatranske gore. (Gaz. Pol.) Ravno taka osoda je zadela Polake v Galiciji, na Českim in med Jugoslavjani. Grozna je bila domača vojska v Poznanih, ali še groznejši reči so delali vojaki uradniki, judje in Nemci. — Nemci so razglasili Polake za ljudožerce, kakor Čehe v Pragi za „Bartholomäusnächter“, za morivce in tolovaje Nemcov. In zakaj? Ker so v obrani svoje narodne samostalnosti premagani in potlačeni bili. Na Českim je bilo ravno tako, to de na Čehe se je vsula bila reakcija, združena z vsakterimi osebnimi zadevami, tako de hočejo jim zdaj po vsi sili vriniti zakletvo, de bi se sami vmili. — Iz Galicije druge novice ne pridejo in tudi poslanci o drugim ne govore, kakor o svojevotnosti in krivicah uradnikov in vojakov. (Národní noviny.)

Nepolitiški del.

Tri rožice.

Mati lepa, mlada mati
Sprehajaje se po trati
Plete kite, venčike;
Mali sinček, sinček zali
Krasne kite, vence hvali,
Za-nje terga rožice.

„Pleti meni tudi kite,
„Vence z zalih rož povite
„O predraga matica!“
Tak veselo sinček prosi
Zbira rožice, vkup jih nosi,
Kar naj lepših le zazna.

„Gledaj, gledaj ah rudeče,
„Žarno jasne in goreče,
„Glej cvetlice mati glej!
„Svitle, ko zlate kresnice,
„Žarne, ko neba zvezdice,
„Kak se zovejo povej!“

„Sinček, rožice te rudeče,
„Žarno jasne in goreče,
„Maki so zarudeni;
„Tak ljubezin v sercu vneta,
„Mora tvoja biti sveta
„Za domače vse reči.“

Sinček skoči, krog pogleda,
Kar mu kroglozvita, bleda
Zablíši cvetlice.
„Mati ljuba, vidiš te le,
„Bolj, ko merzli snežec bele,
„Križa tak nedolžniga.“

„Sinček mali! rožice te le
„Bolj, ko merzli snežec bele,
„Imenujejo se svaki;
„Tvoje serce ptuje zlobe,
„Ptuje želje in hudobe
„Mora biti čisto tak!“

Rožice druge krog išči,
Od veselja hrepeneči
Sinček k materi hiti.
„Ko nebesa večne slave
„Mati glej cvetlice plave,
„Lepših pač gotovo ni.“

„Ko nebesa večne slave,
„Te cvetlice čistoplave
„Lepe so plavičice;
„Kakor zvezde neba cesti
„Moraš biti vedno zvesti,
„Vredni sin Slovenije!“

Komej réce — rožice zveže,
Sinku jih na serce vleže,
Serčno vzdigne bistri glas:
„Mali sinček, sinček zali,
„Zvesto ljubi, zvesto hvali
„Rožice te, življenja čas!

„V žitu zvesto vkup rasejo,
„Z njim objete, z njim padejo,
„Kader serp odseka jih. —
„Tih zato vzemite znakov,
„Kar vas serčnih je junakov,
„Na slovenskim rojenih.

„In ko vlečejo težave,
„Se brez mira, se brez sprave,
„Nad preljubo materjo:
„Z njo junško se deržite,
„Jo rešite — z njo padite,
„Ak zapusti jo nebo!“

Serčni govor sinka vname,
Besediti glasno jame:
„Mati, draga matica!
„Rožice bodo povenele; —
„Alj za vek so želje vnele,
„Slavne želje v dnu serca!“

Lovre Toman.

Kralj Matjaž.

Od treh junakov si Slovenci naj rajši pripovedujejo, namreč: od kralja Matia Korvina, kterega imenujejo kralj Matjaž, od slavnega serbskega kraljeviča Marka, in od Lavdona. Od vsih treh tudi se sadaj pesni znajo in pojo. — Od kralja Matjaža pravijo, da je bil slavní, nepredobitni vitez, kjerkoli se je le prikazal s svojo černo vojsko, so sovražniki od straha trepetaje utekali. Tedaj so Slovenci bili mogočni, slavni in srečni. Po njegovej smrti se je pa Slovincem, vedno hujsi godilo, zato je pregovor: Kar kralj Matjaž spi, nobene več pravice ni. — Pripovedali so tudi: da

se bode Slovincem zmiraj hujsi godilo, da ne bodo imeli svoje gospóde, slovenskih zlahtnikov, kateri bi slovenski narod branili in se za njega zauzeli, da bode tedaj na svetu tako malo serčnih prijateljev slovensčine in pravih slovenskih domorodcev, da bodo vsi v senci jedne košate lipe mesta dovolj imeli. Tedaj bode kralj Matjaž spet prišel s černo vojsko, in za Slovence*) bodo spet bolji časi. Sledečo pripovedko sim pa leta 1841 v Rožju na Koroškem slišal:

Neki Slovenec je iz Ugerske vina domu vozil. Nekega dne pride po svojem potu skoz veliko dobravo, nameri se pod visoko goro, na kterej opazi hišico, ktera stoji na pol v skalo zazidana, tako da se je kumej streha iz zemlje vidila. Pred vratami zagleda verlega junaka, s sabljo opasanega. Kadar se Slovenec s vozom približa, začne junak govoriti in ga pitati: „Prijatelj! ti si iz gornjih naših stran. Povej mi, ali še lazijo mravlice na te tri verhe: na Šent-Kristofov, na Šent-Helenin in na Šent-Urihov verh?“ (Tako se imenujejo tri gore na severoizhodnej strani od Celovca. Na verhu vsake teh treh gor je cerkva izzidana, kamor so Slovenci radi na božji pot hodili. Tudi je bila ta navada, da so se morale vse tri cerkve na jeden den objiskati, kar je bilo dosti težavno. Cerkva sv. Uriha se je že poderla; uni dve ste pa še celi.)

Slovenec je odgovoril: „Še lazijo, pa ves čas le redje.“

„Povej doma: kadar bode vera toliko oslabela, da ne bode nikdo več hodil na te tri verhe, tedaj bodem jaz ustal in prišel s svojo černo vojsko.“

„Kdo si pa ti?“ ga uprašá Slovenec.

„Jaz sim kralj Matjaž! Stopi bliže in pojdi za menoj v to hišico, da se sam s svojimi očmi prepričaš.“

Slovenec gre z njim v hišico in kralj Matjaž mu ukaže: „Stopi tu za me in poglej meni čez desno ramo skoz toto okno.“

Človek stori, kakor mu je ukazano in vidi ravno polje dolgo in široko. Po celim polju črez in črez vse sami, vojaki v orožji s konji. Pa vse mirno in tiho. Nič se ne gane, kakor da bi spali konji in vojaki.

„Vidiš to je černa vojska!“ reče kralj Matjaž začudjenemu Slovincu. — „Poglej spet skoz okno.“ — Človek spet pogleda; kralj pak prime rahlo za svojo sabljo in jo malo iz nožnic povleče. Sdaj glej! cela vojska oživi. Vojaki se vzdignejo, konji začnejo s glavami majati, herzati in s kopitami kopati.

„Vidiš!“ reče kralj Matjaž, „ne bode več dolgo, in jaz bodem ustal in potegnili svojo sabljo. Bode mlačen veter potegnili, vsem ljudem jedno misel dal. Moji vojaki bodo poskakali na konje. Tedaj bode černa vojska za sveto staro vero in pravico.“

Pripoveduje tudi, da bode tedaj vse popadlo za orožje, kar hlače nosi. Bodi staro bodi mlado, vse bode hitelo v vojsko braniti staro sveto vero in pravico. Tedaj bode taka naglica in sila, da ljudi ne bodo utegnili se preobleči, temoč vsaki pojde v tem oblačilu, ktero bode ravno na sebi imel. Tolika množica pravovernih ljudi se bode naletela, da bode vojska kumej toliko časa terpela, da bi človek tri hlebe kruha pojedel. Ali se bode komu tretji hleb iz rok izmeknil, bode njegov sosed rekel: „Pusti ga, bratej! naj leži. Za te kratki boj imaš dva hleba dovolj.“ Tako naglo se bode sovražnik premagal.

Človek dobre mere osemdeset let star je meni (25. Decembra 1841) v Rožji to pripovedko pravil in pristavil: Do tega ne bode več dolgo. Ali se jaz tega dočakam, še jaz pojdem, kakor sim star. Nekteri den še morem jiti v vojsko za sveto vero in pravico.

Ta pripovedka se meni še le sadaj prav važna zdi, ker se je toliko od nje na tenko spolnilo. — Resnično je bilo pred nekoliko letami tako malo iskrenih domorodcev v Slovenii, da so imeli mesta dovolj v senci jedne košate lipe. — Ni bilo dolgo do tega časa, temoč do letašnjega leta samo sedem let. — Letas 13. 14. in 15tega Brezna (März) je popadlo v Beču vse za orožje; je bila taka naglica in sila, da ljudi niso utegnili, se spreobleči, temoč vsaki je šel v tem oblačilu, ktero je ravno na sebi imel, in narodova straža (Nationalgarde) še sadaj v nekterih krajih v svojim domačim oblačilu eksercira; ves boj je kumej tako dolgo terpel, da bi človek tri hlebe kruha snedel, namreč: tri dni. —

*) Poglej v knjigi: Kolo, knjiga I. U Zagrebu leta 1842 na strani 136.

Jaz sim mnogo baral, kaj to pomeni: Bode mlačen veter potegnili, vsem ljudem jedno misel dal? Ktera je ta srečna misel, po kterej se bode potle Slovincem bolje godilo? To mi nikdo ni mogel povedati; sadaj pa Slovenci to srečno misel tudi vemo, ta le je:

„Slaveni so si bratji in se morajo po bratovsko ljubiti in sdružiti.“

Oj da bi mlačen veter potegnili in Slavnam vsim to misel dal, pri tej priči bi se začeli za nas srečnejši časi.

Majer.

Kratki pregled evropskih narodov.

(Dalje.)

Desiravno so Slavjani imeli svoje lastno pisanje (čerke) od starodavnih časov, so se ga vendar enako Nemcam le redko poslužili. Imeli so pa čerke glagolske, ktere se dan današni nekteri duhovni v Dalmaciji rabijo; po tem pa kyrilske, znajdene, kakor se sploh misli, od svetiga Kyrila, slavjanskiga apostelna, in ktere so še dozdej pri Slavjanih gerške vere v navadi, to de so nekoliko ponarejene po latinskih pismenkah. Za starih časov jih je pa vendar le malo takih bilo, ki so pisati znali. Duhovni in učeni so poglavitni obseg narodnih pravic na lesenih deskah zapisovali, z pomočjo lastnih runskih čerk vedežvali in prerokovali in izvoljence iz ljudstva v nekterih navkih in znanostih, sosebno v veroznanstvu, lekarstvu, pesništvu, časomerju itd. podučevali.

V narodnim pesništvu, petju, v godbi in plesu so vžugali Slavjani veme druge evropske narode. Narstariji spominski pesmeniskiga obsega so iz devetiga in desetiga stoletja, iz teh časov, v kterih od drugih evropskih narodov kar besedice pisane ne najdemo. Ti spominki so pri Čehih: Libušin soud in pa pesme Kralodvorskeho rukopisu, pri Rusih: zgodopisna pesem Igor Svatoslavič.

V ptujih ali zvnajnih, sosebno pa v Skandinavskih izročilih (povestih) se navadno popisujejo Slavjani ko narod razsvetljen. Do njih prebivališ so pošiljali Normani svoje bogove in slavne može, se modrosti učiti; od Slavjanov so prijeli nektere božtva, obrede in nektere besede, ki se predmetov izobrazenosti vtičejo, kakor: terg, plug, bič, šilo itd.

Ópravništvo občinskih reči je bilo v rokah samiga naroda; očaki posameznih redov so vladali brez vse meje (neograničeno) nad rodovinami svojimi; na narodnih zborih ali shodih so si izbirali in postavljali starše, vojvode, kneze, kateri so po tem pod različnimi imeni, kakor: lehov, panov (banov), vladik, županov, bojarov, oskerbovali domače in občinske reči, vero, red, pravico, sodbe, kupčijo in teržtvo, vojsko in mir z ptujci.

Vsi Slavjani so v pervinski dobi, kar se svobode in pravic vtiče, eden drugimu enaki bili; sužnost in nevoljništvo (Leibeigenschaft) pri njih kar mesta nista imela, temuč vsi so od narvikšiga dostojnika ali častnika (Würden-träger) do narprostejšiga kmeta enako v svoji lasti vživali prostosti in svobode.

Mnogoženstvo, po občni šegi tistih časov, sicer pri Slavjanih prepovedano ni bilo; vendar med prostim ljudstvom je vsakteri le pri eni ženi ostajal, in veči število žen se je le pri bogatih vladarih najšlo. Njih žene niso bile ne pod stražo ne zapirane kakor pri izhodnih narodih, ampak jim je na volji bilo stopiti, kadar se jim je zljubilo pred domače in pred goste in ptuje. To spoštovanje prirojene pravice slabsiga spola jasno spričuje naravno omikanost Slavjanov.

To omikanost in slavo pa poznejši Slavjani niso ohranili, zakaj v 10. in 11. stoletji se je pri nekterih Slavjanih teržtvo in obertnost čisto zgubila, mesta so oslabele, sirovost, lenoba, nemarljivost in brezskernost so se razširile.

Tega so bili krivi njih grozoviti tlačitelji in zatiravci: Skythi, Sarmati, Huni, Avari in drugi divji in sirovi narodi, kateri so hrepenevši po bojih in ropu v njih deželo prihruli, si jih podvergli, in jih siloma v težak jarem sužnosti vpregli, ter so nevsmileno njih domače naprave, obrede, šege in navade zatirali, in na mesto njih jim svoje lastne vrinjevali.

V poznejšim času so Slavjani, bodi si po izgledu Hunov, Avarov in Bulgarov, bodi si prisiljeni po krivicah od neprenesljivih sosedov jim storjenih, počeli vesti kervave boje z bizantskimi Greki na Dunaju in Balkanu in z Nemci na Labi in v Šumavi na granicah bavarskih.

(Dalje sledi.)